

(i) Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

1	7	5	3	3
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

**B.A. / B.Sc. (General) 6th Semester
(2056)**

PUBLIC ADMINISTRATION

**Paper : Development Administration
(With Special Reference to Punjab)**

(In all Mediums)

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :- (1) Attempt five questions in all. Question No. 1 is compulsory.

(2) Attempt other four questions selecting one question from each Unit. Each carries 18 marks.

1. Attempt any nine questions in about 25-30 words each :

- (a) Define development.
- (b) Mention two features of Development Administration.
- (c) Distinguish between Developed and Developing countries.
- (d) What is a Welfare State?
- (e) Define Planning.

- (f) State two objectives of Economic Planning.
- (g) What are Public Enterprises?
- (h) Mention two forms of Public Enterprises.
- (i) What is Privatisation?
- (j) Define Rural Development.
- (k) Role of Voluntary Organisations in Development.
- (l) Mention one function of Ministry of Health and Family Welfare. 9×2=18

UNIT—I

2. Define Development and discuss its features and major aspects in modern society.

OR

3. Explain the meaning, nature, scope and significance of Development Administration. 18

UNIT—II

4. Discuss India as a Welfare State and highlight its major characteristics.

OR

5. Explain the Planning machinery in India at National, State and Local levels with reference to the role of Planning Commission.

18

UNIT—III

6. Describe the concept and forms of Public Enterprises. Evaluate their role in Economic Development.

OR

7. Examine managerial problems of Public Enterprises and discuss reforms since 1991. 18

UNIT—IV

8. Explain the administration of Rural Development at the Local level with special reference to Punjab.

OR

9. Discuss the role of Voluntary Organisations in Development and Social Change. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।

(2) अन्य चार प्रश्नों के उत्तर दें, प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न चुनें। प्रत्येक प्रश्न 18 अंकों का है।

1. किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर लगभग 25-30 शब्दों में दें :

(a) विकास को परिभाषित करें।

(b) विकास प्रशासन की दो विशेषताओं का उल्लेख करें।

(c) विकसित और विकासशील देशों में अंतर स्पष्ट करें।

- (d) कल्याणकारी राज्य क्या है?
- (e) योजना को परिभाषित करें।
- (f) आर्थिक योजना के दो उद्देश्य बताएँ।
- (g) सार्वजनिक उद्यम क्या हैं?
- (h) सार्वजनिक उद्यमों के दो प्रकार बताइए।
- (i) निजीकरण क्या है?
- (j) ग्रामीण विकास को परिभाषित कीजिए।
- (k) विकास में स्वैच्छिक संगठनों की भूमिका।
- (l) स्वास्थ्य एवं परिवार कल्याण मंत्रालय का एक कार्य बताइए।

9×2=18

यूनिट-1

2. विकास को परिभाषित कीजिए और आधुनिक समाज में इसकी विशेषताओं और प्रमुख पहलुओं पर चर्चा कीजिए।

अथवा

3. विकास प्रशासन का अर्थ, प्रकृति, कार्यक्षेत्र और महत्व स्पष्ट कीजिए।

18

यूनिट-II

4. भारत की एक कल्याणकारी राज्य के रूप में चर्चा कीजिए और इसकी प्रमुख विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

अथवा

5. योजना आयोग की भूमिका के संदर्भ में राष्ट्रीय, राज्य और स्थानीय स्तर पर भारत में योजना तंत्र को स्पष्ट कीजिए।

18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਉਦਮਾਂ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਔਰ ਪਕਾਰਾਂ ਕਾ ਵਰਨ ਕੀਜਿਏ।
ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਮੇਂ ਉਨਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾ ਮੂਲਯਾਂਕਨ ਕੀਜਿਏ।

ਅਥਵਾ

7. ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਉਦਮਾਂ ਦੀ ਪਰਬੰਧਕੀਯ ਸਮਸਯਾਔਂ ਕਾ ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਕੀਜਿਏ ਔਰ
1991 ਸੇ ਕੀਏ ਗਏ ਸੁਧਾਰਾਂ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਜਿਏ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਮੇਂ ਸਥਾਨੀਯ ਸ਼ਰ ਪਰ ਗਰਾਮੀਣ ਵਿਕਾਸ ਕੇ
ਪਰਸ਼ਾਸਨ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕੀਜਿਏ।

ਅਥਵਾ

9. ਵਿਕਾਸ ਔਰ ਸਾਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਮੇਂ ਸਵੈਚਿੱਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ
ਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਜਿਏ। 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :- (1) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
(2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣ ਕੇ, ਹੋਰ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਹਰੇਕ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਕੋਈ ਵੀ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :
- (a) ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
(b) ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
(c) ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।

- (d) ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
- (e) ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (f) ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਦੋ ਉਦੇਸ਼ ਦੱਸੋ।
- (g) ਜਨਤਕ ਉੱਦਮ ਕੀ ਹਨ ?
- (h) ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
- (i) ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ ?
- (j) ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (k) ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਇੱਛੁਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
- (l) ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ। 9×2=18

ਯੂਨਿਟ-1

2. ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

3. ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਰਥ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਵਜੋਂ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

5. ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਤੰਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

7. ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਅਤੇ 1991 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

9. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਇੱਛੁਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18